

Vabariigi Valitsuse 16. juuli 1992. a määruse nr 207 „Väljateenitud aastate pensionile õigust andvate kutsealade ja ametikohtade loetelu ning selle pensioni määramiseks vajaliku staaži arvutamise kord“ muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Määruse muudatusega luuakse võimalus arvestada väljateenitud aastate pensionide seaduse alusel makstava politseiametniku väljateenitud aastate pensioni saamiseks vajaliku staaži hulka rotatsiooni aeg, kui roteerumisele järgneb politseiametniku teenistus või sama seaduse alusel pensionile jäämine. Kehtivas määruses ei ole rotatsiooni aja staaži hulka arvestamine sätestatud.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi hüvitiste ja pensionipoliitika osakonna nõunik Liidia Soontak (liidia.soontak@sm.ee) ja õigusosakonna õigusnõunik Reet Kodu (reet.kodu@sm.ee), kes on teinud ka eelnõu juriidilise ekspertiisi. Mõju analüüsi vaatas üle analüüsi ja statistika osakonna analüütik Elo Reitalu (elo.reitalu@sm.ee).

1.3. Märkused

Määrusega muudetakse Vabariigi Valitsuse 16. juuli 1992. a määruse nr 207 „Väljateenitud aastate pensionile õigust andvate kutsealade ja ametikohtade loetelu ning selle pensioni määramiseks vajaliku staaži arvutamise kord“ (RT I, 19.06.2024, 13) lisa „Politseiametnikele, vanglaametnikele ja päästeteenistujatele väljateenitud aastate pensionile õigust andvate ametinimetuste loetelu“ (edaspidi *lisa*).

Eelnõu ei ole seotud mõne teise õigusakti muudatusega. Isikuandmete töötlemises isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses võrreldes kehtiva korraga muudatusi ei ole.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrus kehtestatakse väljateenitud aastate pensionide seaduse (VAPS) § 2 alusel.

Eelnõuga täiendatakse määruse lisa punktiga 6, sätestades, et teenistus politsei- ja piirivalveseaduse (PPVS) § 36¹ lõike 1 punkti 5 alusel (s.o teenistus teises asutuses või rahvusvahelises organisatsioonis ehk roteerumine) arvestatakse politseiametniku väljateenitud aastate pensioni staaži hulka, kui sellele järgneb teenistus politseiametniku ametikohal või pensionile jäämine VAPS-i alusel. Roteerumisele järgneva teenistuse või pensionile jäämise tingimus kehtestatakse sarnaselt PPVS § 36¹ lg 1 punktiga 5 ehk sama tingimus on kehtestatud PPVS-i alusel pensioni määramisele.

Kehtiva määruse järgi arvestatakse staaži hulka politseiametniku ametikohal töötamise aeg ning sisekaitsealise rakenduskõrgkooli teatud erialal õppimise aeg, kui sellele järgneb politseiametniku teenistus. Kehtiva määruse lisa viitab PPVS § 36¹ lõike 1 punktidele 1 ja 6, kuid mitte punktile 5, mis käsitleb roteerumist.

VAPS-i eesmärk on võimaldada varasemat pensionile jäämist kutsealadel, kus töö toob kaasa varasema töövõime kaotuse või vähenemise. Pensioni saamiseks on nõutav vähemalt 25-aastane töötamine määruse lisas loetletud ametikohtadel. Rotatsioon on politseiametnike töökorralduse osa, kestes keskmiselt 2–3 aastat, vahel enamgi. Kuna see on suunatud töö efektiivsuse ja kogemuste kasvatamisele, peetakse põhjendatuks selle aja arvestamine pensionistaaži hulka. Eelnõu järgi arvestatakse pensionistaaži hulka roteerumisaeg täies ulatuses. Samuti kohaldatakse

seada neil juhtudel, kui politseiametnik on teenistusest vabastatud vanuse, pikaajalise töövõimetuse või koondamise tõttu (VAPS § 12 teine lause).

Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) ja Kaitsepolitseiamet (KAPO) väljastavad VAPSi alusel pensioni taotlejatele politseiametnikele staažitõendid. 2024. aastal hakkas Sotsiaalkindlustusamet (SKA) väljastatud tõendeid kontrollima ja selgus, et on väljastatud staažitõendeid, kus roteerumise aeg on staaži hulka arvestatud. SKA on väljastatud tõendeid usaldanud ning nendest andmetest tulenevalt on VAPS-i alusel määratud pensione.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

VAPS-iga kehtestatud pensioni määramise ja maksmise tingimused on liikmesriigi pädevuses. Euroopa Liit pensionisüsteeme ei harmoneeri. Samal ajal reguleerib Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimist isikute piiriülese liikumisel. Seega, kui tekib piiriülene olukord, tuleb kohaldada määrust 883/2004.

4. Määruse mõjud

Määruses esitatud muudatuste rakendamisel võib eeldada sotsiaalset mõju ning mõju riigiasutuste korraldusele ja eelarvele. Eelnõu rakendamisega ei ole ette näha mõju regionaalarengule, elu- ja looduskeskkonnale, riigi julgeolekule ja välissuhetele.

4.1. Sihtrühma suurus ja mõju avaldamise sagedus.

Sihtrühm: VAPS §-i 12 alusel uued väljateenitud aastate pensioni saajad, politseinikud, kellel on 25 aastat täisstaaži koos rotatsiooniajaga.

Prognooside kohaselt taotleb igal aastal väljateenitud aastate pensioni ca 200 politseinikku, päästjat ja vanglatöötajat, kellel on täidetud vähemalt 25-aastane politseiteenistuse staaž (Tabel 1). Eelnõus kavandatud muudatus sätestab, et politseiametnike väljateenitud aastate pensionide määramisel arvestatakse staaži hulka rotatsiooniaeg, eeldusel, et sellele järgneb teenistuse jätkamine politseiametnikuna või pensionile jäämine VAPSi alusel.

Tabel 1. Uued väljateenitud aastate pensioni saajad ajavahemikus 2017–2024

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Isikute arv	226	278	221	213	221	206	205	204
Määratud keskmine pension, eurot	323	351	378	417	444	480	574	639

Allikas: SKA

Eelnõus esitatud muudatus mõjutab politseiametnikke, kes on olnud rotatsioonis ja taotlevad väljateenitud aastate pensioni. PPA andmetel kestab keskmine rotatsioon 2–3 aastat, vahel kauemgi. Eelnõu muudatus ei mõjuta politseiametnikke, kes ei ole roteerunud. Mõju ulatus on hinnanguliselt keskmine, puudutab roteerunud politseiametnikke.

4.2. Sotsiaalne mõju

Kavandatava muudatuse peamine sotsiaalne mõju seisneb VAPSi alusel määratavate sotsiaalsete garantiide laienemises politseiametnikele, kes on olnud rotatsioonis. Rotatsiooniaja arvestamine pensionistaaži hulka loob võimaluse 25-aastase staažinõude täitmiseks senisest kiiremini, mis omakorda võimaldab vastava pensioniõiguse varem omandamist.

Kavandataval muudatusel on positiivne mõju sihtrühmale – muudatus suurendab politseiametnike õiguskindlust ja aitab kaasa rotatsiooni käsitlemisele väärtustatud osana teenistusest, vähendades erinevat kohtlemist ametnikest, kelle teenistus on toimunud stabiilselt ühes asukohas. Kavandatud muudatus tugevdab sotsiaalseid tagatise, tugevdab töömotivatsiooni, tööefektiivsust ning kogemuste kasvatamist.

Muudatusel on mõju ka neljale isikule, kes on esitanud väljateenitud aastate pensionitaotluse SKAle ning kelle taotlused sisaldavad rotatsiooniaega. Nende suhtes ei ole veel otsust langetatud, oodates määruse muudatust, mis tagab positiivse otsuse. Lisaks mõjutab muudatus kõiki edasisi taotlejaid, kelle teenistusaeg hõlmab rotatsiooniperioodi, mis võetakse pensioni määramisel arvesse.

Mõju ulatus on keskmine, kuivõrd puudutab politseiametnikke, kes on roteerunud. Muudatusega ei kaasne sihtrühmale (politseiametnikele) halduskoormuse suurenemist ega kohanemiskulusi.

4.3. Mõju riigiasutustele

Määrusest mõjutatud riigiasutused on SKA ja PPA/KAPO. Kavandataval muudatusel on mõõdukas töökoormust tõstev mõju. Eelnõu rakendamine eeldab PPA ja SKA omavahelise töö täiendavat koordineerimist, et tagada rotatsiooniaja korrektne arvestamine väljateenitud aastate pensioni taotluste menetlemisel.

Täiendav väikesemahuline töökoormus tuleneb peamiselt vajadusest hinnata iga taotleja puhul, rotatsiooni aega selgitamiseks, kas sellele järgnes teenistus või pensionile jäämine.

Täiendavat ressursi võib nõuda ka üleminekuperioodil nende juhtumite menetlemine, mille puhul on taotlus esitatud enne muudatuse jõustumist, kuid otsus langetatakse pärast selle jõustumist. Muudatusega seoses on vaja teha vastavaid muudatusi SKA protseduurides, kuid üldjoontes ei põhjusta muudatus olulist lisakoormust menetlevatele asutustele, kuna tegemist on selgelt piiritletud muudatusega, mis rakendub konkreetsele, aga väikesele sihtrühmale ja põhineb PPAs/KAPOs olemasolevatel andmetel. Kokkuvõttes on mõju riigiasutuste töökoormusele pigem väike.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Siseministeeriumi andmetel on kokku ligikaudu 1000 politseiametnikku, kellele on määratud VAPSi alusel pension. Andmeid selle kohta, kui paljudel juhtudel on varasemalt rotatsiooniperiood staaži hulka arvestatud, Sotsiaalministeerium Siseministeeriumist ei saanud.

SKAlt saadud andmetel on kolmel eelneval aastal ehk 2022–2024 väljateenitud aastate pensioni taotlenud kokku igal aastal ca 200 politseiametnikku, päästjat ja vanglatöötajat. Kui palju oli neist politseiametnikke ja kui paljudel politseiametnikest oli sisse arvestatud rotatsiooni aeg, selle kohta andmed puuduvad, kuivõrd SKAl on ühtne arvestus politseiametnike, päästjate ja vanglatöötajate kohta.

Määruse jõustumisega ei prognoosita täiendavaid kulusid, kuna kulud on eelarves juba ette nähtud. Muudatus ei too kaasa pensioniõiguse olulist laienemist ega määra uut sihtrühma, seetõttu ei ole oodata ka märkimisväärseid muutusi pensioni määramiste arvus ja vastavates riigieelarve kuludes¹. Nimetatud isikutele pensionide määramine ei tingi uut eelarvemahtu. Kokkuvõttes ei nõua määruse rakendamine täiendavaid eelarvelisi ressursse ega eraldi rakendusmeetmeid. Määruse rakendamine võib kaasa tuua vähese lisakoormuse SKAle pensionimenetluse käigus, kuid see on ajutine ja hinnanguliselt väheoluline.

IT-kulusid määruse muudatusega ei kaasne.

¹ Väljateenitud aastate pensioni arvutamise aluseks on pensioni baasosa, millele liidetakse iga sellele pensionile õigust andva staaži aasta eest 90,6 protsenti staažiaasta hindest (VAPS § 3) ehk üks lisanduv aasta rotatsiooni korras oleks 2025. aastal $10 \times 90,6\% = 9,06$ eurot kuus.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Rotatsiooni aja käsitlemist VAPS-i kontekstis on korduvalt arutanud Sotsiaalministeerium, Siseministeerium ja korra kaasates ka Kaitseministeeriumi. Aruteludesse on olnud kaasatud ka SKA ja PPA. Viimane ühine arutelu toimus 5. veebruaril 2025, kuid sellele ei järgnenud toona vastust. Vastus saabus alles 13. mail 2025 siseministri kirjaga, milles tehakse ettepanek muuta määrust nii, et staaži hulka arvestatakse rotatsiooni aeg täies mahus.

Eelnõu saadetakse koostöölastamiseks Siseministeeriumile, Justiits- ja Digiministeeriumile, Rahandusministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks PPAle, KAPOle ja SKAle.